

presència

Número 1836. Del 4 al 10 de maig del 2007. Any XLII. 0,50 €

Qui mana, a casa?

PARES CONTRA LES CORDES. Es multipliquen les denúncies de pares que han estat agredits pels seus fills menors. Contràriament al que es pugui pensar, afecta tot tipus de famílies. / 2 a 9

Pares contra

AGRESSIONS A LA LLAR. L'any 2005, a l'Estat espanyol es van presentar 6.000 denúncies de pares contra fills per violència en la família. Insults, amenaces, empentes, fins a colpejar. Hi ha pares que demanen ajut

MERCÈ MIRALLES

● «Sempre tingues al cor la idea d'Ítaca. Has d'arribar-hi, és el teu destí. Però no forçis gens la travessia.» Així parla Kavafis a *Ítaca*. El viatge a Ítaca és el viatge d'Ulisses, és el viatge de la vida, pot ser el viatge d'algú de l'adolescència a la vida adulta. Segons el *Gran Diccionari de la Llengua Catalana*, el terme «adolescent» prové del llatí *adolescens* (o *adolescens*), i ve a ser «créixer». Hi ha qui, en aquest creixement, físic i psíquic, la passa molt magra i la fa passar magra. Fins arribar al delicte.

Fa quatre dies, una mare asturiana demanava que l'administració es quedés la tutela de la seva filla de 13 anys, a qui no pot contenir. La premsa està salpebrada de casos com aquest, i de pitjors. L'any 2005, a l'Estat espanyol es van presentar unes 6.000 denúncies de pares contra fills per maltractaments, el doble que el 2004. Des d'insults fins a cops. Una característica força comuna és que són nens-nois amb poca tolerància a la frustració, al no. Entre els professionals hi ha també un consell comú: cal posar-se les piles de seguida, no s'ha d'esperar a perdre el control. Pere Farriol, president de la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de l'Ensenyament Secundari (FA-PAES), explica: «Ens costa reconèixer que els nostres fills poden

DADES

Dades aportades pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya: el 2005, 99 menors van cometre 119 delictes i 7 faltes, per maltractament familiar, violència domèstica, violència psicològica o física contra la família. El 2006 van ser 95 els agressors, i 122 els delictes o faltes. N'hi ha menys, però tant Justícia juvenil com la unitat de menors del Mossos i altres instàncies expliquen que el fenomen creix. Cal mirar l'última dècada. Al País Valencià entre el 2001 i el 2005 el nombre de denúncies contra fills s'ha multiplicat. El 2004 van ser uns 300. A Galícia, el 2006, a la ratlla de cinquanta menors complien condemnes per haver agredit els pares. A Granada, 165 pares van denunciar els fills el 2005.

tenir un problema i que necessitem ajut. El primer pas és reconèixer-ho i després, demanar ajuda.»

Frases de casos reals, de nois internats per haver agredit els pares: «Se li han de parar els peus perquè, si no, s'enfila... (un noi referint-se a la mare); «Per la seva culpa estic en aquest *puto* centre»... Què passa? És un fet que hi ha fills, menors, que agredeixen els pares i els tenen arraconats. Aquests casos augmenten. És un fet. Sí, i els fills maltractadors són una minoria. Però hi són. I n'hi ha hagut sempre. Ara, però, correm-hi tots... Per què? Perquè augmenta el nombre d'agressions i també es donen en famílies que no són marginals.

Guardar silenci

Algunes dades més. *III Macroencuesta sobre la Violencia contra las Mujeres* (Ministeri de Treball i Afers Socials, 2006). En un 17,3% de casos de maltractaments els causen els fills. L'edat mitjana d'aquests és de 23 anys i escaig. Prop del 60% d'aquestes dones diuen que el maltractament fa més de cinc anys que dura. Així, doncs, van començar sent menors. Les principals víctimes són les mares. Per què? Potser perquè no s'hi tornen, potser perquè aguanten més, potser perquè coincideix que són més toves... Si naveguen i entren en fòrums sobre educa-

les cordes

Una sortida d'escola. És evident que la majoria de famílies se'n surten sense gaires sotracs. Però n'hi ha que són víctimes dels seus fills. La majoria ho tapen. / PRESENCIA

ció, es trobaran peticions d'auxili. Potser han seguit el televisiu *SOS Adolescents*. Hi ha molta gent que treu importància al fet que el fill o la filla –va creixent el nombre de nenes agressores– contesti malament i empenyi la mare: «Burra», «Em fas fàstic». «La meva parella diu que la noia és així i que no hi he de donar importància. La nena té 16 anys!»

A Catalunya, el 2001 hi va haver 23 denúncies. El 2006 passen de 100. Aquests números són la punta de l'iceberg. La denúncia és l'última opció. Els pares tenen por que augmenti la violència si contrarien el fill i, sense ser-ne del tot conscients, van cedint. Una altra por és la de reconèixer-ho: «És passatger, els nans són díscols, si tinc paciència...» I més por: que ho sàpiga tothom.

Les memòries de la Fiscalia General de l'Estat se'n fan ressò. A la del 2006 es fa constar que hi ha molts expedients que afecten menors «que no accepten unes normes mínimes de disciplina a la llar». «Els pares acudeixen sovint a les seccions de menors de les fiscalies per sol·licitar ajut. No és fàcil donar solució.» Cada vegada més, les famílies no són tant les usuàries dels serveis socials com «famílies normalitzades i integrades socialment, però desbordades». Sovint no busquen un càstig per al fill sinó eines per tornar a agafar les regnes.

En l'aspecte legislatiu hi ha la llei orgànica 5/2000, reguladora de la responsabilitat penal del menor. Preveu mesures en lloc de penes, i a part de sancionar, hi ha contingut educatiu: internament, amonestació, llibertat vi-

«No podia permetre que la meva filla em tornés a pegar»

L'Ana va agredir la mare i la van denunciar. Els seus progenitors han anat a l'escola per a pares maltractats de la Colonia San Vicente Ferrer. A l'escola de pares han après que cal posar-li límits i mantenir-se fermes, sense cedir, pel bé de la seva filla

M.M. / Godella (Horta Nord)

● «Vam arribar a la colònia el maig passat, en unes circumstàncies insostenibles. La meva filla em va agredir.» No acceptava cap norma. Aleshores tenia 17 anys. No era la primera vegada que agredia la seva mare. La primera va ser als 13 anys. L'Ana ha estat internada a la Colonia, un centre de reforma, i ara està sota llibertat vigilada. A la Colònia San Vicente Ferrer, l'Empar i en Miguel [no són els seus noms autèntics] han participat en una activitat pionera i efectiva: l'escola de pares maltractats. El matrimoni d'Empar i Miguel és com tants d'altres. Normal. Ni desestructuració, ni addiccions, ni violència a la llar. Treballadors. Tenen un altre fill, que ha acabat els seus estudis universitaris i té una bona feina.

Miguel explica l'últim episodi de violència. «Estàvem a la taula de la cuina, parlant. Vaig sortir al passadís. Ella es va aixecar i, sense dir ni una paraula, li va clavar un cop de puny a la cara a la seva mare. Li va trencar les ulleres. Jo vaig trucar al 112.» Alguna explicació? Només recorden que estava nerviosa, que la nit anterior havia discutit amb el xicot. Els problemes de fora els descarregava a casa.

«Sempre anava per mi», explica la mare. «A casa, el meu marit era més tou. A qui havia de vèncer, doncs, era a mi.» Des-

●
«Estàvem a la taula de la cuina, parlant. Vaig sortir al passadís. Ella es va aixecar i, sense dir ni una paraula, li va clavar un cop de puny a la seva mare. Li va trencar les ulleres. Jo vaig trucar al 112»

●
«Ens hem passat, però ho hem vist després. L'hem consentida molt. Per voler que es portés bé, li hem donat molt. I també altres membres de la família. Tot per complaure-la. I no es portava bé, sinó pitjor»

prés de la primera agressió –i d'altres amenaces, també amb un ganivet–, l'Empar sabia quina era la decisió que calia prendre, pel bé de l'Ana. «Ho vaig tenir clar: no podia permetre que la meva filla em tornés a pegar.»

Als 13 anys va escapar-se. Havia marxat a Alacant. «Per què ho va fer? Perquè va voler. Una nena del col·legi li havia dit que si t'escapaves de casa els pares et feien més cas. I li vaig dir: 'Què passa, que no te'n fem prou?' Hem arribat a la conclusió que pots fer-li tot el cas del món, que si no li arriba... Sempre hem estat pendents d'ella, tantes nits sense dormir...»

Què li passa, a la meva filla?

«Pensàvem que tenia alguna malaltia mental!» Van anar al psicòleg. Res. Al psiquiatre. Res. «Potser té un tumor al cap? Com que no saps a què agafar-te, penses de tot. Entens que hi hagi nanos que tinguin aquest comportament perquè a casa hi ha problemes. Però no era el nostre cas. No ho enteníem.»

Han donat als seus fills la mateixa educació, però a cadascú d'una manera diferent, és clar. «A ella li hem dedicat molta més atenció. Ens hem passat, però ho hem vist després. L'hem consentida molt. Per voler que es portés bé, li hem donat molt. I també altres membres de la família. Tot per complaure-la. I no

es portava bé, sinó pitjor, perquè la complaguéssim més.» Volia un mòbil de 400 euros? Algun familiar l'hi comprava. Una videoconsola de 600? La tenia.

Al principi no estaven d'acord sobre què fer. La mare, més dura; el pare, més tou. Fins que, diu l'Empar, «vaig veure que les coses se'ns anaven de les mans». «Ens vam veure tan acovardits que vam haver de fer pinya, perquè jugava amb nosaltres. Són molt manipuladors.»

Por? En Miguel no n'ha tingut. I l'Empar? «Quan em va pegar, sí que tenia por física... Però sentia més por pel que li podria passar a ella per aquest comportament. Com acabaria? Era horrible. Per molt dur que sigui denunciar una filla, és el millor que pots fer quan s'arriba a una situació extrema, perquè ho vas allargant...» S'emociona.

No van trobar ajut enlloc, expliquen. Fins a aquella denúncia que la va portar a l'internament, i van poder començar a treballar en l'arrel del problema. Tota la resta, pegats. «Vam anar al defensor del menor i per poc menys que ens acusen a nosaltres! 'Alguna cosa li hauran fet, perquè no és normal.'»

Sospiren. I el pare somriu: «No t'imagines quants diners ens hem gastat en advocats. Advocats per defensar-la a ella! L'advocat deia davant del jutge: 'Has demanat perdó als teus pa-

res?' 'I et portaràs bé?' 'Sí, sí'... Fins a la pròxima. I la meva dona i jo ens la volíem creure, perquè l'estimem. Per descomptat que l'estimem! I pensàvem que no es tornaria a repetir, però es repetia, i repetia, i es tornava a repetir, fins que hi va haver un canvi.»

Fins aquí hem arribat

El canvi va ser posar-se fermes. Marcar unes normes. Sancionar l'incompliment. I premiar els avenços. Resistir. «A l'escola de pares vam aprendre a tractar-la, a portar-la, a saber quan li hem de dir que sí i quan no... Per exemple, si no compleix les seves obligacions a casa, se li retiren privilegis. Si se li donen uns calerons, ja no se n'hi donen. I si fa les coses bé, se li reconeix.»

«Els pares no naixem amb un manual. Creiem que fem el millor! El que més vol un nen és que estiguin per ell. La nostra filla ha tingut tota l'atenció del món, però sembla que per a ella no era suficient. Aleshores feia una bestiesa, i si aquesta no era suficient, una altra, i una altra. Si haguéssim sabut el que sabem ara, ja quan era petiteta, no hauria arribat fins aquí.»

Van aprendre que hi ha nens que són fàcils i nens que són difícils. El fàcil ho serà sempre, i el difícil ho serà sempre, però amb unes normes es pot anar portant. «Ara la veiem bastant millor. Va

gilada... Les diverses lleis es poden consultar a www.gencat.net/justicia/departament/legislacio. També a la plana de justícia es pot conèixer el procediment: denúncia, detenció, fiscalia, equips tècnics... Fins arribar a judici, o no. Fins a la 5/2000, l'edat a partir de la qual a un menor se li podia imputar un delictes era els 12 anys; ara, 14. Molts han demanat que es torni a rebaixar a 12 anys, per actuar abans. I demanen la creació de centres específics per a nanos denunciats per violència familiar.

Hi ha més denúncies per efecte dominó? Parla Vicente Garrido

«ELS PARES TENEN POR QUE AUGMENTI LA VIOLÈNCIA SI CONTRARIEN EL FILL I, SENSE SER-NE DEL TOT CONSCIENTS, VAN CEDINT»

«LA PÈRDUA D'AUTORITAT DE LA FAMÍLIA ÉS UNA PÈRDUA D'AUTORITAT DE TOTA LA SOCIETAT»

–psicòleg, expert en criminologia, professor de la Universitat de València–, autor de *Los hijos tiranos. El síndrome del emperador*. El que passa és complex. I implica tota la societat. «A mesura que ens hem anat desenvolupant com a societat de primera línia, ens hem convertit en una societat complexa, amb molts elements de fractura. El control desapareix i hi ha una mena d'alliberament. La pèrdua d'autoritat de la família és una pèrdua d'autoritat de tota la societat.» Es dona culte a la joventut, i la societat, diu, no mira de tan mal ull la vio-

lència, contràriament al que podríem pensar. «Fa trenta anys, un noi, encara que pogués guardar sentiments poc favorables cap als seus pares, sabia que en la societat ningú ho toleraria.» Aquesta pèrdua de restricció afecta tot-hom, «però hi ha una minoria de nois que tenen la síndrome de l'emperador, per als quals la pèrdua de control té conseqüències més adverses. La majoria pensa que aquests nanos actuen així perquè els seus pares han estat massa tous, i és una fal·làcia. El que sabem és que la societat, en general, ara educa menys, i els pa-

res tenen menys autoritat.» La majoria de nens, però, surten endavant. «I hi ha una minoria que tenen greus problemes per vincular-se emocionalment. Són molt més difícils d'educar. Els pares haurien de ser molt excepcionals. Quan veiem pares sense autoritat deduïm que el comportament dels fills és perquè els pares no l'han exercida. El que veiem és el resultat final, uns pares que s'han batut en retirada perquè no han sabut com fer-hi front.» La majoria de pares, diu, si el nen hagués estat normal, se n'haguessin sortit. «La síndrome de l'emperador

Les psicòlogues María José Ridaura i Pepa Sánchez, parlant amb els pares de l'Ana. Van denunciar la filla perquè va colpejar la mare. / M. MIRALLES

•
«Potser té un tumor al cap? Com que no saps a què agafar-te, penses de tot. Entens que hi hagi nanos que tinguin aquest comportament perquè a casa hi ha problemes. Però no era el nostre cas»

•
«Decebut? No. Fem per ella tot el que podem. I ho seguirem fent. Ella té el seu camí, i no serà el que nosaltres vulguem. Seguim tenint moltes esperances»

•
«En altres moments la veia com un monstre, però no ho és. La nostra filla és meravellosa! I nosaltres? Nosaltres hem canviat, som millors»

complint les fites.»

Destrossar mobles perquè no se la deixava sortir. Desapareixer de casa. Intentar fugir saltant al balcó d'un veí. Armar un escàndol, fent veure que la pegaven, per avergonyir els pares... Ara les coses han canviat molt. Tot i que saben que el camí és llarg, i que l'Ana ha de madurar, i que no li poden demanar créixer més ràpid. Millorar l'autoestima, superar la dependència de la parella, tolerar la frustració...

Però van pel camí. La mare m'ensenyava una foto. «És maca, per fora i per dins. És bona persona, i vol ajudar els altres.» I també és una nena.

«Ha vist un canvi en nosaltres: quan diem que no, és que no. Hi coses que es negocien i d'altres que no. Deia que quan fes els 18 marxaria. Però també ens diu que vol estar amb nosaltres, que vol estar a casa...» A casa. A poc a poc, i a través de la fermesa dels pares, està veient

que casa seva és un lloc segur.

«Tens por del que li passi. Però arriba un moment que t'adones que passarà el que hagi de passar.» La serenitat, evitar el dramatisme a l'hora d'enfocar els problemes, és de gran ajut. I diu Empar: «Per als fills és una tranquil·litat que els posin límits i normes, encara que sembli una contradicció. Si no tenen límits, no saben fins on poden arribar. Decebut? No. Fem per ella tot el que podem. I ho seguirem

fent. Ella té el seu camí, i no serà el que nosaltres vulguem. Al principi ens sentíem frustrats. Però quan és qüestió de supervivència, t'adones que el que compta és el dia a dia. Però seguim tenint moltes esperances en ella, moltes.»

I afegeix Empar: «En altres moments, la veia com un monstre, però no ho és, al contrari. La nostra filla és meravellosa! I nosaltres? Nosaltres hem canviat, som millors.»

és una subcategoria d'un fill violent. Un fill pot ser violent perquè hi ha hagut abandonament, maltractament, negligència, perquè té una malaltia mental, una esquizofrènia, autisme... D'acord. Però la síndrome de l'emperador és la d'un nen que té uns pares que s'han preocupat per ell i que, malgrat això, té mancances a l'hora de desenvolupar les emocions morals, l'empatia, l'amor, la compassió. Aquests nens aconseguen superar els pares i els extorquen.» És una personalitat concreta, i requerirà treballar de valent en la seva consciència mo-

ral. Vicente Garrido explica: «Ens costa entendre que hi ha diferències individuals en totes les facultats, també la de desenvolupar emocions. Per què no hi pot haver nens que tinguin més problemes a l'hora de sentir un vincle emocional? Per raons que desconeixem, no han desenvolupat les emocions morals que són pròpies d'una relació propera i íntima a la família. I per això aquests tenen més problemes per obeir, i per desenvolupar la consciència. No és just dir que els pares no ho han fet bé! Ara, si em pregunten si ho podrien haver fet millor, diré que

Tinc un petit dictador

• Javier Urra és un nom de referència. Psicòleg clínic en l'administració de justícia, és autor, entre altres obres, d'*El pequeño dictador. Cuando los padres són las víctimas*. S'adreça molt directament als pares: «Sota cap concepte ha de permetre's que el nen —nadons també— aconsegueixi el que es proposa després d'una rebequeria; des que és molt petit ha d'interioritzar que les rebequeries no porten enlloc», assegura. Els nens no gaudeixen martiritzant els pares, llevat que tinguin alguna anomalia genètica o neurològica. Herència? Aprenentatge? «La majoria de les conductes s'aprenen.» I continua: «Hem d'eradicar el fals determinisme. Cal tallar l'error de confondre herència amb immutabilitat.»

sí. Per què? Perquè investigant aquests pares observo que han comès errors, perquè no han sabut enfrontar-se amb aquests nens.» En el cas més extrem, parlariem d'un psicòpata. No tothom està d'acord amb Garrido, però. Al setembre publicarà un altre llibre per ajudar els pares.

Compte amb les teories

Des de cada àmbit es donen respostes i matisos. Un treball imprescindible: *La violència dels joves en la família: una aproximació als menors denunciats pels seus pares* (Centre d'Estudis Ju-

Paulino Castells / Psiquiatre de la família, autor de «Víctimas y matones» (Ceac, 2007)

«Els pares expliquen autèntics drames»

M.M.

● — **Què ens està passant?**

— «Hi ha una transmutació en els papers de l'assetjador i la víctima. Els que abans eren *matons* ara són víctimes. El mestre autoritari es pot convertir en víctima; i l'alumne, ser l'assetjador. És com si el món s'organitzés en dos grans col·lectius, el dels prepotents i el dels que hauran de patir la prepotència.»

— **En el cas dels nens que poden ser problemàtics, com es viu la paternitat?**

— «Hi ha una visió de la paternitat molt personal. Es tracta de nens molt buscats, desitjats, nens especials... Imatge i semblança d'un mateix. S'hi posen unes expectatives molt altes, i si no es compleixen, els pares s'enfonsen.»

— **Hi tenen dret.**

— «Només hi ha el dret del fill a tenir uns pares!! En general, ens mirem molt el melic, preocupats de la felicitat pròpia. Generalitzo, és clar.»

— **Els pares maltractats vénen a la consulta?**

— «Alguns, sí. Els pares expliquen autèntics drames. Hi havia uns pares grans, pobres, que es van tancar al lavabo i van passar la balda, perquè el seu marrec de vuit anys estava a l'altra banda donant puntades de peu, amb un ganivet. 'Quan surti us punxaré, cabrons!' Fa poc, uns

Castells, a la consulta. Una llar amb un fill tirà és com un trencaclosques amb les peces en desordre. /J.R.

«UNA NENA DE VUIT ANYS I SA MARE. LA MARE PARLA, I LA NENA DIU: 'NO DIGUIS MENTIDES, FILLA DE PUTA!' DIC A LA MARE: 'QUE SENT EL QUE DIU?' LA MARE SOMRIU: 'COSES DE CRIATURES...'»

pares van canviar el canal de televisió, contra la voluntat de la filla, de vuit o nou anys. Va anar a la cuina, va agafar un ganivet i va amenaçar els pares: 'De genolls i demaneu-me perdó!' Es van agenollar.»

— **Li ho han explicat ells?**

— «Sí. I te'n podria explicar moltes més. I aquesta criatura no té una patologia mental.»

— **Aleshores?**

— «Són nens que han crescut sense cap límit. La família,

avui dia, no posa límits, i l'única institució que posa límits és l'escola: 'Tu, seu aquí, callat, i a escoltar.' I s'obté la resposta: 'I tu qui ets? No ets el meu pare ni la meva mare!' A l'escola esclaten els problemes de violència que s'han generat al si de la llar.»

— **A la consulta, què busquen, un miracle?**

— «Els psiquiatres dedicats a temes de família ens trobem que vénen quan ja és molt greu. Hi ha pares que qualsevol con-

sell que els donis... A vegades, són consells molt elementals, i veus com ho agraeixen. N'hi ha que estan molt perduts.»

— **Com queda l'afecte cap als seus fills?**

— «Molt tocat. Es pot acabar rebutjant el fill, que altera la vida familiar, que pot fer que trenquis la teva relació de parella, que pot fer que els germans tinguin problemes...»

— **Un fill treu un ganivet. Com es redreça això?**

— «És com un trencaclosques en què les peces estan mal posades. Has de tornar a posar-les en ordre. El pare al seu lloc, la mare al seu lloc... Fem teràpia i intentem requalificar altra vegada cada membre de la família. S'ha de rebaixar el poder del fill i augmentar el dels pares. Ha de ser molt progressiu; has d'estirar per una banda i afuixar per una altra. Costa bastant desmuntar el poder i la tirania d'un nen, i més quan és gran, i ja s'ha fet a viure així.»

— **Quina és l'actitud del nen a la consulta?**

— «Prepotent. Mirades de menyspreu. Els pares, en un raconet. Recordo una nena de vuit anys i sa mare. La mare parla, i la nena diu: 'No diguis mentides, filla de puta!' Dic a la mare: 'Que sent el que diu?' La mare somriu: 'Coses de criatures...' No anem bé!»

rídics, 2005). Els autors, Francisco Romero, Anna Melero, Carme Cànovas i Montserrat Antolín. Es pot descarregar a www.gencat.net/justicia/temes/cejfe/. Han treballat amb tots els expedients oberts del gener del 2001 al 31 de desembre del 2003. En total, 116 casos. «És fantàstic donar un perfil molt clar, però el que nosaltres hem vist és que hi ha molta diversitat. Pensàvem que podríem fer el perfil, però no és així. Sí que hem trobat dos grans grups: uns vénen només pel delictes de violència familiar, i uns altres tenen una carrera delictiva més àmplia, i hi ha característiques de més marginalitat.» Falta molta inves-

El meu estimat nen

● *Pares i fills a l'Espanya actual* (Obra Social «la Caixa», 2006). «Els fills, en l'actualitat, ja no són únicament desitjats i volguts, sinó també buscats, i això per enriquir la vida dels seus pares, sobretot, amb retorns que no es poden adquirir en el mercat. Els pares volen els fills per satisfer part de les seves necessitats afectives de donar i rebre afecte.» Defugint l'autoritarisme que suggereix el terme «respecte», les relacions «se sentimentalitzen». D'aquí que «molts pares busquen relacions més pròximes a les d'amistat que a les de parentiu en el seu sentit tradicional». «El 83% dels pares menors de 50 anys consideren que 'el deure dels pares és procurar el millor per als seus fills, tot i a costa del seu propi benestar'». I els fills «també consideren que els pares (els seus pares) han d'anteposar el benestar dels fills (ells) per sobre de tot.»

tigació empírica. «Des que es posa la denúncia cap enrere vam veure que hi havia casos que feia tres anys i més relacionats amb la violència. Als 10, 11 i 12 anys ja hi havia violència. Quan ha passat tant de temps la intervenció és molt més difícil.» Caldria intervenir en el menor i la família, i si fos possible, en el medi del menor, i amb els recursos del seu entorn. «Intervenir com més aviat millor.» Al web de justícia, www.gencat.cat/justicia, i en l'enllaç del centre d'estudis, hi ha altres referències. Per exemple, *Estudi qualitatiu de menors i joves amb mesures d'internament per delictes de violència intrafa-*

miliar. S'hi aprofundeix en el cas de dotze menors.

També l'Ajuntament de Barcelona ha sortit a escena i ha editat fa poc una guia per a famílies, *Educar és estimar*. Pares, avis, «han de ser uns models que l'infant ha de poder imitar. Han de saber posar normes i límits clars, quan convingui. Han de donar seguretat a l'infant, aconseguir un bon vincle afectiu emocional, un clima de confiança, de respecte, d'estimació, de valoració.»

El nostre fill Joan

En Francesc i la Maria han passat per l'escola de pares maltractats de la colònia San Vicente Ferrer

«Què he de fer per treure-me'l de sobre?»

M.M. / Barcelona

● Seu de la Fiscalia de Menors de Barcelona. Ens rep el subinspector Xavier Sellart, responsable de la Unitat de Menors dels Mossos d'Esquadra. Lluny de l'aparença policial habitual, per aquells passadissos desfilen vestits de carrer, amb roba informal. El llenguatge no verbal del vestit al servei de la proximitat. Tracten amb menors.

No veuen els menors en el seu millor moment. Ni tampoc els pares. «Moltes vegades vénen a demanar-nos què poden fer amb el fill: 'No el controlo'; 'No el domino'; 'Què he de fer per treure-me'l de sobre?'... Els diem que tant la direcció general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) com nosaltres estem per l'interès del menor. I sí, ens plantegen un problema, però la solució no passa per abandonar el fill, per delegar la responsabilitat en un altre servei o una altra persona.»

Les edats d'aquests nens *impossibles*? Els més petits tenen 12 anys, n'hi ha algun que 11. No deixa d'impactar que els pares manifestin un desgast tan gran; han tocat sostre. Però passa. El primer que fan els Mossos és esbrinar si hi ha delictes. Si hi ha delictes, es deriva a fiscalia de reforma, si no hi ha delictes és competència de la DGAIA o fiscalia de protecció. Ara, que quedi clar que si el menor no té 14 anys no té responsabilitat penal.

Fiscalia de menors de Barcelona. Menors detinguts per una baralla amb arma blanca a un institut./Q.P.

Quan algú s'adreça als Mossos és perquè està superat. «Si està superat, ha de demanar ajuda a algú. Però és clar que és una responsabilitat seva, i de ningú més.» Hi ha qui demana als Mossos que facin el paper de l'*home del sac* i li espantin el fill perquè es redreci. «'Veniu vosaltres, escarmenteu-lo!' No. La feina dels Mossos no és escarmentar, ni menors ni ningú. Ara, quan hi ha agressió física, recomanem denunciar. Posar la mà a sobre d'un altre...»

Hi ha pares que decideixen

denunciar, d'altres no. Moltes vegades volen saber quina repercussió pot tenir fer aquest pas. I se'ls informa. I si els Mossos atenen, per exemple, una mare amb signes d'haver estat agredida, i que diu que ho ha fet un fill, encara que no ho denunciï, la policia actuarà d'ofici, i informará la fiscalia. Els pares a vegades no saben tampoc que quan es posa la denúncia s'engega la maquinària judicial. Retirar la denúncia no l'atura.

«Veiem persones ensorrades. Venir aquí és un pas dur.

«VENIU, ESCARMENTEU-LO! LA FEINA DELS MOSSOS NO ÉS ESCARMENTAR, NI MENORS NI NINGÚ. ARA, QUAN HI HA AGRESSIÓ FÍSICA, RECOMANEM DENUNCIAR. POSAR LA MÀ A SOBRE D'UN ALTRE...»

Són situacions tenses, amb una càrrega emocional molt forta, i és habitual veure persones plorant. Almenys escoltem les víctimes i intentem aconsellar, o agafar la denúncia. Senten vergonya, culpa. Imagina't què és denunciar un fill o dir que t'agredeix! És acabar un projecte personal d'una manera frustrant», diu Sellart. A vegades l'escena és diferent. «Hi ha casos que la convivència familiar està molt degradada i el pare o la mare vénen aquí molt tranquils.»

Parelles amb problemes d'addicció; maltracte generalitzat, de falta de respecte mutu; dones soles a les quals el fill se'ls ha escapat de les mans. «Hi havia el cas d'una nena de 14 anys que insultava la seva mare; li feia la vida impossible. La mare sortia de casa i ella tancava per dins i la deixava hores al carrer...» I també famílies benestants que no han fet cas dels fills. «Per a mi és una forma de maltractament. És aquell nano que els pares potser el lleven al matí però no el veuen fins a la nit, si és que el veuen. Arriba el dissabte i, com que estan tan cansats, han de dormir. S'aixeca un dels dos i li posa dues pel·lícules i està tot el matí sol. Per dinar fan vida social amb altres famílies. I diumenge, tres quarts del mateix. I parlar amb els nens, preocupar-se'n...? Per què no tenen temps? Perquè l'ocupen en altres coses, en altres projectes.»

(País Valencià). El seu fill Joan, encara menor, està sota llibertat vigilada, després d'haver passat un temps internat, per maltractaments. Abans de la denúncia, «havia seguit un procés de degradació de la seva vida, i de la vida familiar», diu la Maria. La mare, però, no té forces per recordar-ho. Parla el pare. «El problema anava *in crescendo*, estava vinculat al consum de drogues. Anava afectant la seva conducta, i físicament estava fet un nyap.» Tots dos pares estan vinculats a l'ensenyament. El nivell cultural a casa és alt. «El nostre fill, en canvi, buscava les companyies en l'ambient més degradat.» La denúncia

va venir després d'enfrontar-se amb el pare, perquè a causa de la seva conducta li havien prohibit sortir el cap de setmana. «Es va posar fet una fera! Jo encara m'hi podia enfrontar. En el cas de la seva mare, no arribava a colpejar-la, però l'empentava i actuava amb prepotència física cap a ella. La seva mare tenia por, por física.» Dormien amb l'habitació tancada. La prohibició de sortir va fer que atacés a cops de puny, el pare el va poder frenar, però el got es va vessar i el van denunciar. «Crèiem que se'ns n'havia anat de les mans. Ell no acceptava la nostra autoritat i nosaltres no estàvem en condicions de contro-

Cal un adult al costat

● La Societat Catalana de Psiquiatria Infantojuvenil i la Societat Catalana de Pediatria (SCP) ha convocat les Jornades sobre Agressivitat Infantil i Adolescent. El sociòleg Ramon Quilis, membre de l'SCP, n'és impulsor. «Quan un fill agradeix hi ha elements sospitosos d'una certa patologia no diagnosticada. La naturalesa d'aquell individu la formen les desinhibicions, els atreviments, els traumes no expressats. Hem de parlar del que passa per dins.» Acumular experiències, aprendre a gestionar els sentiments, l'estrès, l'eufòria... Madurar. Cal tenir un adult al costat, referent d'estabilitat. Els menors, quan els desborden les emocions, poden perdre qualsevol principi. En els nanos que agradeixen hi ha un dèficit maduratiu. No té una malaltia, no té una deficiència, però «és fluctuant emocionalment».

lar-lo.» Havien buscat ajuda abans, però... «Feia l'efecte que tothom s'espolsava les puces i que el que calia era no generar problemes.» Amb l'ingrés a la colònia va venir la millora. «Era com si haguéssim recuperat el nostre fill. Malgrat les crítiques que apareixen en els mitjans sobre el sistema de tutela, aquest centre ha fet un paper reeducatiu, i s'han ocupat d'ell. Funciona.» Ara estan amoïnats perquè, tot i els avenços, el consum d'haixix del fill els fa témer tornar al malson. «Hem de veure què fem perquè no se'ns en vagi de les mans.» Volen confiar, i posar-hi mitjans. Lluitaran.

Jesús M. del Cacho. / Jutge magistrat del Jutjat de Menors de Tarragona

«El noi ha d'assumir que té drets però també deures»

M.M. / Tarragona

● — Quins nois agressors veu al jutjat? No tots tenen un problema mental.

— «No. Hi ha el grup dels que tenen algun tipus de trastorn i el grup dels normalitzats. En aquests últims, l'educació no és l'adequada. Pot ser que els pares siguin molt autoritaris i ells responguin a l'autoritarisme; o que els pares els ho hagin consentit tot, i com que se'ls ha de dir que no en algun moment, no ho accepten. Es poden fer més matisos, però jo he vist això.»

— Autoritarisme o permissivitat.

— «Reflecteixen una absència d'educació. Els pares no assumeixen el compromís, el deure, d'educar. Tinc el dret d'educar els fills, però tinc el deure, l'obligació, de fer-ho. I educar-los no és simplement dur-los a l'escola. La família és la primera escola. Allí et socialitzes, i aprens a conviure amb la frustració, perquè et diuen 'no'. I la frustració educa. Si no toleres la frustració seràs molt desgraciat, perquè ho vols tot ara, immediatament... Des de Justícia no podem dir-li a un pare: 'Has de dialogar amb el teu fill.' I és molt difícil dir-li a un adolescent que ha de parlar amb el pare. El diàleg necessita entrenament i es comença de petits, quan dediques temps al fill, jugues amb ell, escoltes tot el que t'explica. Després recolliràs el fruit, i quan sigui adolescent podràs seguir parlant-hi. Els pares, que escol-

El jutge Del Cacho és dels pocs magistrats catalans especialitzats en menors. / ROSA BONCOMPTE

«LA LLEI PRETÉN EDUCAR ELS MENORS. ÉS BONA PERQUÈ ÉS FLEXIBLE. NO RESPON AL PRINCIPI DE PROPORCIONALITAT, TANT FAS, TANT PAGUES, SINÓ QUE DIU: 'HAS FET AIXÒ, D'ACORD. PERÒ, QUINES SÓN LES TEVES MANCANCES?'»

tin, sobretot: el 70% és escoltar, i el 30% és dir alguna cosa, sabent que ho passaran pel seu filtre, i ho consultaran amb els amics.»

— La llei de responsabilitat penal del menor estableix que per sota dels 14 anys no és imputable.

— «Des de la fiscalia i els jutjats de menors es demanava una cosa sobre la qual no tothom està d'acord, i és que es rebaixés l'edat a 12 anys, per intervenir abans. Els menors de 14, encara que cometin delictes, es deriven a protecció, però allí no tenen les eines que tenim a justícia de menors. Hi ha nois que inicien la

carrera delictiva a 12 anys i quan arriben als 14 no es pot fer gaire cosa per ells.»

— Drets? Deures?

— «El noi ha d'assumir que té drets, però també deures. Té el dret d'anar a escola, que l'eduquin... Però no oblidem el dret dels altres a estudiar, i que aquell calli i deixi atendre. El deure de callar s'ha d'aprendre.»

— Els nanos se n'adonen, que l'han feta grossa?

— «D'entrada, no. Algun es posa a plorar, perquè veu les conseqüències, no el problema. Del problema se n'adonen més tard. Jo faig una cosa que no es fa

gaire. Quan es tracta de delictes violents –i el cas d'agredir els pares ho és–, imposo al menor una obligació, quan es dicta la mesura de llibertat vigilada, i és que ha de comparèixer davant meu cada dos mesos o menys. El menor m'explica i em justifica el que fa i el que no fa, i per què. El noi sent que té suport: l'orientació de l'educador, i la supervisió del jutge, que encara li imposa respecte. Al principi només ploren, però quan es treballa amb ells assumeixen responsabilitats: l'estudi, el respecte... Crec en els nois i m'enorgulleix que alguns millorin.»

— És un dels pocs jutges especialitzats en menors. Els coneixements de psicologia i pedagogia el deuen ajudar...

— «Serveixen molt per poder parlar amb el menor. A part, et serveix la pròpia experiència d'haver passat l'adolescència, les ganes d'entendre't amb ell, de tractar d'ajudar-lo. A mi, també em serveix el fet de ser pare de quatre fills.»

— La llei del menor és bona, segons vostè.

— «Pretén educar els menors, que els delictes no es tornin a cometre. És bona perquè és flexible. No respon al principi de proporcionalitat, tant fas, tant pagues, sinó que diu: 'Has fet això, d'acord. Però, quines són les teves mancances? Què et falta per completar la teva educació i fer que canviïs el xip i i siguis una persona normal, útil a la societat?' Aquest és l'objectiu.»

«No cal, maco, no et facis el llit»

● «El nen d'avui dia és un nen profundament avorrit», diu el psiquiatre Paulino Castells. «Ho té tot fet. No ha de fer cap pas, ni cap esforç, ni ha de ser responsable de res... 'No cal, maco! Truca i et vindrem a buscar.' 'No et facis el llit, ja el farà la noia que ve a netejar...' Si no hi ha responsabilitat, segueix dient, si no s'aprèn a treure suc de la vida quotidiana, aquest buit s'ha d'omplir d'alguna manera.

«Botellón, pastis, pegar a un altre pel carrer... És que estàs avorrit!»

«Parles de sacrifici, i t'engeguen:

'De què vas, tio?'» I diu Castells, conscient que potser algú posarà el crit al cel: «Hem de recuperar l'*oremus*, que diria en Salvador Alsius. S'han de recuperar valors socials. I els valors religiosos, amb urgència! Sigui la religió que sigui, però calen valors transcendents. És a dir: hi ha valors superiors a un mateix, si no, la vida humana no val res. Visca el laïcisme! D'acord, doncs, posem alguna cosa a canvi. Hi ha un buit espantós. I perillós. I no ho dic jo sol, ho diuen persones absolutament favorables al laïcisme.»

«VÍCTIMAS Y MATONES»

Autor: PAULINO CASTELLS
Editorial: CEAC (2007)
Pàgines: 145

Presentar una denúncia contra un fill? La tristor més gran. El llibre, el més recent dels que proposem, aborda el comportament violent de nens i joves des de diferents angles i en escenaris diversos. La violència contra els pares forma part d'aquest entramat. Entre moltes altres propostes,

Castells defensa que caldria fomentar entre els joves les activitats solidàries. Donar, donar-se. El mateix envia alguns d'aquests menors, els que volen, a ajudar al menjador de les Filles de la Caritat. «Hem aconseguit canviar-los una mica.»

«EL PEQUEÑO DICTADOR»

Autor: JAVIER URRRA
Editorial: LA ESFERA DE LOS LIBROS (2006)
Pàgines: 512

Ho deuen haver vist ple de vegades: un nen de dos anys que s'entesta a seure sol a l'autobús i al davant, mentre la mare, que carrega bosses de la compra, li diu que millor al darrere, on estaran asseguts tots dos. Després d'una tanda de crits entre el nen i la mare –avergonyida–, la dona cedeix. Ella acaba dreta, al costat, per vigilar-lo. El marrec ha guanyat. Javier Urra es posaria les mans al cap. El llibre és ple de consells pràctics i provats per establir límits, des de l'amor. Es pot començar des que són nadons.

«Els pares han de tenir molta, molta, paciència»

M.M. / Godella (Horta Nord)

● On s'expedeixen els carnets d'aptitud paterna? El millor és ser proactiu. A Godella, a pocs quilòmetres de València, hi ha la Colonia San Vicente Ferrer. Un gran edifici, envoltat d'espais verds. Molta claror, i cap reixa. És un centre de reforma per a menors, no una presó. Ens reben dues psicòlogues, Pepa Sánchez i María José Ridaura, i una pedagoga, Cristina Arias. Fa un temps, per la demanda d'uns pares, Pepa Sánchez va començar una escola de pares maltractats. Del tot pionera. Han atès més de vint famílies que tenien els fills a la colònia complint una mesura judicial per maltractament.

«Els nois es comporten d'una determinada manera per aconseguir alguna cosa: més diners, que els deixin sortir... S'enfaden perquè se'ls pregunta on són i amb qui, perquè els registren l'habitació... Perquè els diuen que no a alguna cosa. I no s'arriba a l'agressió de cop i volta. I això té molt a veure amb les pautes de criança: l'estil a l'hora d'educar.» Hi ha d'haver coherència: si un dels pares diu 'a', l'altre també diu 'a'. I ser consistent: si un comportament està malament, està malament sempre. Hi ha pares massa autoritaris, i altres, molt dèbils. O una barreja de les dues coses. Pares absents... I la majoria, permissius. Els pares, per poder participar en l'escola, han d'assumir que tenen una part de responsabilitat, la qual cosa no vol dir que siguin culpables. No se'ls jutja. La majoria fan el que poden amb

A cada edat, les seves pautes. Sempre senzilles, clares, realistes. Ni sempre «sí», ni sempre «no». / R.C.

«ALS PARES, EN GENERAL, ELS COSTA MOLT POSAR SANCIONS. 'TÉ, I CALLA!'. I EM TREC EL PROBLEMA DE SOBRE»

«LA CONDUCTA VOLUNTÀRIA SEMPRE ES POT CONTROLAR. I LA CONDUCTA TÉ UNA INTENCIÓ. SÓN PSICÒPATES? NO. LA MAJORIA, NO»

la millor intenció del món.

Quan els pares cedeixen a les pressions del fill, exercides de males maneres, se senten alleugerits, i sense adonar-se, fan crònica una relació basada en la violència. Fins a arribar a la pèrdua total d'autoritat. Comenta Sánchez: «Als pares, en general, els costa molt posar sancions. 'Té, i calla!' I em trec el problema de sobre.» De moment.

Els adolescents no arriben a la colònia ben predisposats. Acusen els pares. S'avalua el menor. Ha de veure que té problemes a casa i que part d'aquests problemes són seus. S'entrevisten amb els pares. S'intenta esbrinar quan apareix el problema i perquè es repeteix.

El nen amenaça, insulta i agredeix, i ho torna a fer una vegada i una altra. «Si ho torna a fer és perquè en treu algun benefici.» I comenta Cristina Arias: «Se'ls premia d'alguna manera.» Aprenen que quan el fill es posa agressiu no se li ha de donar res. Però els pares tenen por del que passi quan diguin «no». «Sabem que és molt difícil, però és l'única manera. I si torna a passar, hauran de tornar a cridar la policia», diu Ridaura.

No són psicòpates

No hi ha una malaltia, no hi ha un problema genètic, hi ha un problema de conducta. I comenten: «La conducta voluntària sempre es pot controlar. I la con-

ducta té una intenció. Són psicòpates? No. La majoria, no.» Això s'explica als pares. I una de les coses que sentiran és que consenten molt, «i que cal eliminar allò que no va i donar premis pel bon comportament. Requeix molt temps.» Sessions individuals amb els implicats, sessions teòriques amb tots els pares... A l'escola, entre moltes altres coses, aprenen que hi ha nens de temperament més fàcil i que n'hi ha de més difícil. Amb un de fàcil, un simple toc d'atenció pot ser suficient; amb un nen difícil, no funciona. Caldren estratègies diferents. Ja es pot veure de bebès: «N'hi ha que dormen d'una tirada, n'hi ha que es desperten molt sovint. Això no ho aprenen. Ara, contestar més bé o més malament, sí que ho aprenen.»

A poc a poc, hi haurà acostament entre el fill i els pares. Primer amb supervisió. I s'introduiran els permisos per anar a casa. El nen s'ho haurà de guanyar. Hi haurà compromisos de les dues parts per escrit. L'objectiu final és que aquest *contracte* sigui oral i que el facin sols pares i fills: recuperar cadascú el seu paper a la família. Diu Sánchez, i és vàlid per a tothom: «Els pares han de tenir molta, molta, paciència. És fill seu i és la seva obligació. I l'han d'educar. I educar no és consentir.» I estimar incondicionalment: «Acceptar el fill pel que és i no pel que fa. Veure el que fa malament, parlar-ne i sancionar-ho, però és algú que estimes i que té moltes coses positives.»

«LOS HIJOS TIRANOS»

Autor: VICENTE GARRIDO GENOVÉS
Editorial: ARIEL (2005)
Pàgines: 150

Tot un al·legat, reflexionat, argumentat, en favor dels pares. Carregar les culpes en els pares, com a causa dels despropòsits dels fills que els assetgen és l'opció més fàcil. La violència d'un fill contra la seva mare no té una única explicació; ni tots els fills tenen el mateix perfil. Una de les tesis més fermes de Garrido és que cal recuperar el paper de la consciència moral, discriminadora del bé i el mal, i ajudada per la raó, autèntic impuls per a l'acció. Fomentar les actituds altruistes i no les egoistes, l'empatia, la culpa...

«PADRES VÍCTIMAS, HIJOS MALTRATADORES»

Autora: ESTHER ROPERTI PÁEZ-BRAVO
Editorial: ESPASA (2006)
Pàgines: 188

Un manual en el qual els continguts estan ben organitzats, clars i pràctics. A tall d'exemple, algunes de les conclusions. La violència s'aprèn, i no hi ha una única raó perquè es desencadeni. Hi intervenen factors personals, familiars i socials.

Entre els personals, des de la psicosis fins a la inestabilitat emocional. Quant a la família, estils educatius inadequats, i a la societat, alta tolerància a la violència. Entre altres eines, ofereix mesures preventives per tenir una llar sana.

«PADRES PERMISSIVOS, HIJOS TIRANOS»

Autor: ALDO NAOURI
Editorial: EDICIONES B (2005)
Pàgines: 336

El francès Aldo Naouri té més de 40 anys d'experiència com a pediatre. D'opinions sobre el llibre n'hi ha de tots colors. Coincideixen que hi ha una part dedicada a disquisicions i que potser és espessa. Passades aquestes pàgines, es posa fonament a la teoria que els fills han de ser educats amb disciplina, i els pares han de ser educadors. Potser es titlla Naouri de retrògrad, però el fet, diu ell, és que l'educació actual no millora la vida familiar ni fa els individus feliços i responsables. Nens sense normes, nens angoixats.

«PEQUEÑOS MONSTRUOS»

Autor: FRANCISCO PÉREZ ABELLÁN
Editorial: EDICIONES B (2006)
Pàgines: 288

El subtítol no deixa espai al dubte: «El llarg aprenentatge de la maldat». «Pot haver-hi lladres de tres anys, homicides de quatre i assassins de deu? Hi ha addictes a la cocaïna de vuit anys?», diu l'autor, periodista d'investigació, al pròleg. «El criminal no neix, sinó que es fa en la infància. Els menors es converteixen en delinqüents perquè creixen abandonats. No solen ser objecte d'atenció fins que integren una de les moltes *bandes del xumet*.» Pérez Abellán fa la dissecció de diferents casos, com el de l'assassí de la catana.

